

היהודי האחרון

פרק מרומאן

יורם קניוק

ונוטה לחלודה. על המרפסת עמדה עכשו אשה ותלתה ילדה לייבוש. הילדה נשרה ואחר-כך קיפצה בצהלה על מה שאולי היה דשא חבוי מעבר לקיר נמוך מבטון. והילדה צחקה. מה שאמור היה להיות אמה, צהל בקול שמכוננת פורד שחורה מיעך לכדי דכודן צלילי מהוה, והבחור על הספסל חש חרטה מסוימת. משהו שהיה דחוק בירכתי מוחו רצה לראות אשה מייבשת ילדה. האשה נעלמה לתוך המרפסת, דלת נטרקה. מכוננית נוספת חלפה, ומעבר תיאטרון הבימה הופיעה אשה צעירה לבושת שמלה כתומה שאור הדמדומים הצית בה חן מסוים. עדין, מחובר איכשהו לצהלת הילדה כדשא. היא עצרה והביטה בו, רכון, רגליו ככרות, פניו מוטות מעט הצידה ואמרה: בועז, בועז שניאורסון, מה אתה עושה כאן, והלא הוא לא ידע כלל מה הוא עושה שם, לא תפס שהיא מדברת אליו, לא זכר מיהו. הוא קם, הרים את הקיטבג ומנקודת מבטו, כשעמד, נראתה עתה סיכה ירוקה לופתת את שיערה של האשה הצעירה, שפתיה נראו פשוטות בתמהון מה שחששה לקבוע לו נוסח הולם, השפתיים נחשקו כעת בקשיחות, אולי כנסיון להתגונן, בניין הבימה מימין נראה עטוף באור קטור, לכן אולי פרץ בצחוק. האשה הצעירה אמרה, אתה בטח לא זוכר אפילו את שמי והוא הנהן בראשו. אחר-כך אמר, לא את שמך ולא את שמי, אף על פי שקראת לי בועז. היא אמרה, בועז, אתה נפלת על הראש והוא ענה, כן, נפלתי על הראש, פתאום אני בשדרה, מה מציגים בהבימה? היא צודדה פניה, הביטה לעבר השקמים עבותי הגזע, הככר החולית, הבניין המתעטף בעלטה וניסתה להיזכר, כתפה שהחזיקה ארנק תלוי, זע, והארנק נשמט ארצה, ידה נתאגרפה באי נוחות, היא ניסתה להתכופף כדי להרים את הארנק ועם זאת כמו ביקשה להישאר זקופה, הילדה ממול החלה לזרוק כדור לעבר הקיר, הכתמים מעל העלוות נהיו עלוטים, על אצבעה נראתה טבעת זהב ברהקת באור קרן שמש מפוזת והוא קרב אליה, התכונן כטבעת, הניח את הקיטבג על הארץ והחל למשוך את הטבעת מן האצבע. היא אמרה בכאב, די, די, אתה מכאיב לי אבל הוא אמר, אני חייב להוריד את הטבעת. הטבעת היתה צרה ודבוקה לאצבע והאשה הצעירה שהיתה אמורה לררץ, עמדה במקומה, לא זעה כמעט, כחם זעיר של דם נראה מבצבץ על פרק אצבעה. היא הושיטה את ידה השנייה, תפסה אותו בכוח, משכה אותו אליה בנסיון להתנתק ממנו, עיניה היו מלאות כחמי דם, השמים השחירו עתה במהירות ושיערה המוחזק בסיכה ירוקה נשר על פניה כמסך פראי ושיבש את מראהו, לרגע אף לא יכולה היתה לראות, באותה שניה הצליח לתלוש את הטבעת ואצבעה זכה דם, וכאשר נשמטה עמידתה, תפס את האצבע, וליקלק אותה, וניקה את הדם. היא סטרה על פניו וצעקה: אתה משוגע אמיתי בועז שניאורסון, אתה חיה רעה, אבל אחרי שליקלק את הדם משפתותיו אמר, לא צריך להתחתן בטבעות מזויפות, זה מה שהורג אותי. היא היסטה את שיערה, אספה אותו לאחור, הרימה את הארנק, התכוננה בידה, חשה צמרמורת, משהו נראה רועד אפילו בתוך מפשעתה ואמרה, אני לא נשואה לאף אחד, לא ענדתי טבעת נישואים, פעם כשפגשתי אותך הלכת לחפציבה וקנית לי טבעת בגרוש. אתה מצחיק שאתה לא זוכר. באת מן המושבה, אולי זאת אפילו אותה טבעת.

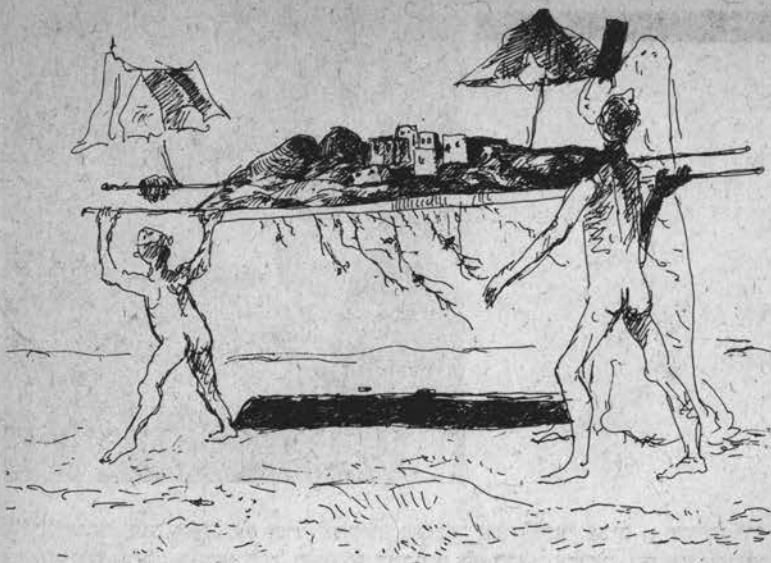
דברים, התבהרה עתה ואפשר היה לראות זאת על מצחו המתכדר, על גופו המתקשת, הוא דחף את הטבעת לכיסו ונטל בידו את הקיטבג. את מינה, אולי באמת היכרנו, מי יודע. היא נשענה על עץ ולא שמה לב לכך שטיפת שרף דבקה בשמלתה והוא יכול היה לראות כיצד נושרים עלעלים זעירים סגלגלים לתוך שיערה, היא אמרה, אמרת שתכתוב לי, איפה היית הטבעות הייתי גם. יש לי אוסף של שיני זהב של ערבים מתים, ואוון שחבר שלי, שמת, היה לועס כמו מסתיק. היא ניסתה לחייך, החשיכה נתעבתה, החילוף בין ערב ללילה היה חפזו מדיי. אז שמי בועז שניאורסון, אמר, הנה קחי ממני טבעת וחכי לי, אני לא צריך טבעות מזויפות. הוא הושיט את הטבעת שהוציא מכיסו והחל להתרחק ממנה, הוא לא הסתובב אלא הלך אחרוניו, פניו היו דבוקות במראהו, היא עמדה שעונה על העץ, שיערה מתכסה בעלטה רוויה עלעלים והילדה ממול צעקה, אמא אמא אני רוצה פיפי, מכוננית החיזה מים שאולי נותרו כאן מהשקאה לא מדוייקת, החשיכה המתעבה נראו השיקמים כאנדרטאות ענק, עבים, מסוקסים, קדמוניים, הביטה תוהה לעבר גבו המואר בנורה שמול התיאטרון שנדלקה עתה פתאום. האור לא נגע בקיטבג ולא בידו והוא נראה לה כקטוע יד. היא חשבה על יד לעושה כמסתיק. הקיטבג היה צילו של כלב שלא היה שם. סמוך לגבעות החול היו הכתים פזורים עד שורת כרושים שתואיהם נמחקו עתה באור ממועך על גפיים, לרגע נראה בדל ירח מעל בית שעמד בבניינו ובוועז הצית לעצמו סיגריה, העשן הסתלסל לתוך רחוב שערממויותו היתה בכך שלא הולך לשום מקום. אולי הכיר פעם מישהי שגרה כאן, אולי היה זה בשדרה אחרת. הבית של מינה עם הרעפים האדומים. הכל היה מטושטש מדיי מכדי שיתלכד לכדי תמונה ברורה. היא נראתה עוזבה על יד העץ, מרחוק, והוא חשב, אולי לילדה הקטנה כבר אין שיני זהב. הוא נעמד באמצע הרחוב וחייכה. אז גם נגמר הרגש המועם של החרטה שהחל למלא אותו קודם, פיו היה עדיין מלא ליח של דם ואז גם חייך. אבל העלטה הגנה בשבילו על החיוך. כשראה את שני אורות המכוננית שנשענו לקראתו חשב שכוננית שראה קודם אף כי אולי לא היתה. הפנסים נעו לעברו כאיברים נעים של אויב, שעתה, לאחר הניצחון, היה עליהם ללמד אותו לקח, הלא כך גם אמר לשלמה בדרך תלתי-אביב, צריך לחפש את האויב גם אחרי המלחמה, לחפש תבוסה הולמת,

עייט; המורה חנקין והעייט, דברי היהודי האחרון, בועז ושמואל, מעשה נורא ביוסף וצאצאיו, מתן בסתר, תולדות המושבה, כל המלחמות האלו, סוף תולדות היהודים.

ה

בחור ירד מאוטובוס מלא חיילים והניף את הקיטבג על כתפו. האוטובוס הסתלק משם, נמלים חזרו מסיר קרב כשהן נושאות גזרי עלים ובדלי עץ. הוא הביט כה וכה וראה בית, נכנס ועל השולחן היו מונחים ירקות טריים, סיגריות, ומיצים ממותקים. אשה ששיער שיבה כבר החליף את ברק השחור שאולי עיטר פעם את ראשה, הושיבה אותו למול הירקות ורצתה לראות כיצד הוא אוכל. הוא בלע את הירקות הטריים, עישן כמה סיגריות ואז הכניס כמה חפיסות סיגריות לקיטבג ושתה מיץ חמוץ מתוק. היא שאלה אותו אם הוא רעב והוא אמר לא, לא. אחר-כך נראו כמה נערות הולכות ליד החלון בדרך אל אוהל. הוא הציץ בהן ורצה לשאול אחת מהן שאלה אבל לא מצא את השאלה ולכן המשיך לשבת. ניסה לאתר בעצמו זכרונות ממששים אבל הכל היה מעורבל, מישהו שחשב שהוא מפקד וענד סרט על דש כתפתו שאל אותו כמה שאלות אישיות והבחור הוציא מן הקיטבג ניירות שהוא עצמו חס להביט בהם, והאיש עיין בהם, הוציא שובר תשלום ונתן לו. הוא גם אמר, בטח תיסע הביתה, אבל הבחור לא זכר עוד אם באמת הוא חושב לנסוע הביתה ולפתע לא ידע היכן בכלל הבית הזה, ואמר כן, אני בטח נוסע הביתה ונטל את הקיטבג ונכנס לגיפ שחנה בחצר וחיכה. נהג הגיע ושאל אותו מה הוא עושה בגיפ. הבחור אמר שהוא רוצה לנסוע, לא חשוב לו לאן. הנהג הביט בו בתהייה די מפוקחת ואמר, חזרתם דפוקים בראש ואחר-כך שח מעט על ההגה ולחש, אחי הלך, אני נוסע לגן יבנה. הבחור אמר קח אותי למר. הנהג התניע את הגיפ ולא אמר לבחור שאין עוד מרר. כשהגיעו היה ההר ריק, הבחור עמד בכביש והניח את הקיטבג על שפתו והביט על מה שהיה הכפר וחשב אני גר כאן אבל המרחק בינו לבין ביתו היה עתה מדומיין כמעט, לא מוחשי. והוא החל לסגת כמי שחרד באמת לדעת מיהו.

מאוחר בערב הגיע תלתי-אביב וישן ליד פועלי הנקיון על יד התחנה המרכזית. בחורה שחורה מעבודה דרכה עליו והוא לא אמר מלה. בבוקר אכל כעך ושתה תה פושר הלך לשדרה ועבר אותה לכל אורכה. כשהגיע לספסל מניח את הרעת שוב הניח את הקיטבג וישב. הוא ישב בלא ידע מתשע בבוקר עד חמש וחצי לפנות ערב. רוב הזמן הביט לעבר הבית ממול. המרפסת היו ריקות. הילדים עברו בסך ונשאו דגל כחול-לבן ושרו. הוא חש רעב אבל לא קם. ממול נפתח חלון ואשה הביטה לעבר השמיים ואחר-כך סגרה את החלון. המכוננית עברו בתדירות שגרמו לו שינסה להבין את חוקיותה, אך הדבר לא עלה בידו. הוא מימש את הכסף בכיסו וחשב שאולי הגיעה השעה לקום וללכת, אבל הוא לא קם ולא הלך. כמה אנשים שחוחים פסעו לאורך השדרה. הם החזיקו את ידיהם מאחורי גבם בחיבוק נועז כמעט ופניהם שחו. הם נראו לבנים אולי חיוורים אך גם מלאי עליצות מדומה. הם דימינו לעצמם שהם שמחים, חשב. הם עצרו לא רחוק ממנו ואחד מהם דיבר על איזו שעה גדולה שלא הוחמצה והוא שמח על המלים שנשמעו לו מפורות. אחרי כן עברו לנגד עיניו מראות שרצה לשכוח ודם זלג מתוכו והוא תיכנן את הרס הבית ממול. הוא ניח את ה.ט.נ.ט על הסף מאחורי קיר הבטחון. אחר-כך יחבר את הדטונטור ואחר-כך חוט אדום וחוט לבן וילך עד הספסל, יתחבא מאחורי הספסל, ויפעיל. הבית לא יקרוס מיד, אלא יפקח אל עצמו ואז, אט אט יצנח. כשחשב על האנשים האלמוניים שימותו בבית הרגיש חיבה רחוקה אליהם — כמעט געגוע — ובירכתי מוחו היה הבית נפער וקורס, נפער וקורס, והוא הוציא חפיסת סיגריות מן הקיטבג ועישן כמה סיגריות בשרשרת, אחר-כך, כשהיה צמא, מצא את הצנור שהשקו בו את השדרה, פתח ברו ושתה. פועל נקיון ניסה לעצור בו אבל הבחור הביט בפועל בזעם מבוקר והפועל חשב, עוד אחד שחזר, ולמה לי צרות, ובוודאי ויתר למען הרגע הזה. החגיגה היתה במקומות אחרים. הוא חשב שאולי היה צריך להישאר במחנה ולאכול ירקות טריים עוד כמה ימים. האשה הקודרת עם השיער הכסוף היתה בוודאי מסוגלת להניק אותו. אחר-כך היה יכול לשיר לה איך מתים בכאב אל וואד. אבל הוא יושב כאן על ספסל בשדרה והיום קרב אל קיצו והוא עדיין אינו מדע לאיזה דבר עמוק, חשוב מאוד, המציץ לו. מישהו יושב כאן בספסל, חשב, אבל מי באמת יושב כאן? העצים העבותים השתרגו לתוך השמיים, ויצרו מעין הניגמה ענקית סגולה מעל ראשו. הגזעים שלהם אף הם היו סגלגלים. גם הפריחה היתה קצת כחולה. הקיטבג היה מונח על דשא כסוח אבל כמעט מת. ושום מים או זיבול לא היו מצילים את הדשא הזה, שהציף ניחוח עבש של עשב גוסס. הוא חש את הרטיבות חודרת גם אל גבו, מנעד הספסל היה אכול רטיבות ישנה שלא יבשה. העץ מולו היה מסוקס ועלעלים נשרו את שם כמו מטר עדין של ילדים מתים. כשפקח את עינו אחרי תנומה מאומצת ראה את העלוות ואת הסגלגלות הכחולה, ויכול היה להבחין בשקיעה הרחוקה שהבתים הסתירו אותה, ואז יכול היה לחוש גם את האדמומית ואף לראות קרעים ממנה. השמיים המתעמעמים. להט הזה מבעד לחשרת הכחול והסגול. שוב הבחין בקיר הבית ממול. הקיר היה צהבהב

כל אחד, כל אחד, הוא הבין אותה, בליבו אולי ריחם עליה, עם שדיים כאלה לפגוש את המזימות האפלות האלו, וכשיצא החוצה זרחה השמש ואור מסמא מילא את החלל ולא ידע לאן הוא צריך, או רצה ללכת.

הוא זכר במעומעם שעליו נסועו למושב, אל סבתא, אבל ידע שעדיין לא הגיעה השעה, הוא מסתובב כבר חודש, יחכה עוד כמה ימים, הוא גם לא ידע היכן הסתובב חודש ימים עד שהגיע לכאן, הקרבות נגמרו לפני כן, הוא לא זכר מה היה הקרב האחרון אבל הוא זכר שאמר למישהו, טוב שזה נגמר אלא שלא ידע אם באמת התכוון לכך. נמלים אחרות מאלו שראה יום קודם, פסעו בשורה לעבר גומה שנחפרה ובטבורה ניצב עץ בתוך עציץ גדול. מישהו הישקה את העץ בצינור ארוך ועמד מתחת לסוכך של חנות למכשירי כתיבה. משם ניתן היה לראות חצר גדולה מאחורי בית שאולי היה פעם בית קפה אופנתי. בחצר גובכו שברי כסאות ועמודים שעליהם היו תלויים פנסים שבורים. בועז העמיס את הקיטבג על גבו, התכופף כדי שיהיה לו שיווי משקל פשט את ידיו כמהלך על הכל, ופסע לעבר החצר שחתולים מסומרים פנמרים מתלמדים יללו בה. הוא החיישב בכיסא שבור בחצר ושוב ניסה לחשוב. הנמלים והחיפושיות היו אות שהחברים באמת מתו ושהוא באמת חוזר, אבל לוא יכול היה לשאול עכשיו את הקצין עוד שאלות, כיוון שהיה חבל לו על המאמץ הזה לשוב ולעלות למעלה, לא הלך. הוא מישמש את הכסף שנתנו לו. הוא לא הכיר את הכסף הזה. הכסף היה כתוב באותיות עבריות. לכסף הזה יש כבר מדינה אמר בקול רם וחתול דילג כפראות מאולפת לעבר פנס שבור ונעץ בו את טלפיו. לכן הלך לבית קפה לא רחוק משם והזמין קפה, עוגה וכוס סודה. כשביקש לשלם נתן למלצר את כל הכסף והמלצר הביט בו בתימהון. ספר את המטבעות הנחוצות, ואמר, תוך שהוא מחזיר לו את רוב הכסף, אדוני מצחיק היום. הוא אמר מסחיק.

בועז חשב שכתור אדם מצחיק או מסחיק עליו לראות את המכונות שלקח אתמול אבל הוא ידע שזה רק תירוץ לחזור למקום כלשהו, סתם כך, והלא המכונות בוודאי לא תהיה שם. הוא רצה לדעת לאן הוא צריך ללכת. כשהגיע ראה את המכונות, היא חנתה במקום שהחנה אותה. האיש מן המכולת שיצא החוצה כדי להכניס לחנות את המרגרינה שנהג של טנדר בלוי וחורק זרק למדרכה, אמר, אתה מחפש כאן דירה? יש כאן למעלה, בדמי מפתח. בועז אמר, המכונות הזאת, היא גנובה! האיש הרהר מעט והתכופף להרים את המרגרינה. בועז הרים את ארגו המרגרינה כשבילו וסחב אותו פנימה. האיש נתן לבועז אסקימו והוא נגס ממנו. בועז אמר, מכונות צריכות לישון בבתים שלהם. החנווני המהם משהו ואמר שהיו כאן בלילה אנשים, אבל הם הלכו. ובעז אמר כל הזמן כאים והולכים. מעל הדוכן תלתה מודעה על קיצוב מזון ותלושי מזון ובעז קרא אותה בעיון, החנווני אמר, יהיו שלושים מעלות היום. כשיצא מן החנות ראה מרחוק את הנהג. הוא דילג לחצר וטיפס על העץ. הוא הביט וראה איך בודקים את המכונות ואדם שנראה כשוטר כלא מודם ניסה לבדוק טביעות אצבעות על הידית. זה הצחיק אותו, על העץ, והוא ירד אט אט והחל ללכת. הם אף לא ראו אותו. הוא הגיע לאוהלים, הניח את הקיטבג, לבש חולצה נקייה אבל מקומטת ויצא. אחרי שישב שעות והביט בים, הלך לפילץ. המוסיקה בקעה החוצה וגלי הים נראו מוכספים. הוא שתה שני ספיטפיריים ומנשקה בהרב ניגן שירים ישנים באקורדיון. אחרי-כך ניגנו רומבה והכל רקדו. בחורה שבוזע גילה מאוחר יותר בין ידיו ניסתה להגן על עצמה מפני מהלומה שנראתה יושבת על פניו. אבל היא קיבלה נשיקה שבועז נשק אותה בשפתיים ריקות ומנותקות מעצמו. היא נעלבה וניסתה להביט לתוך עיניו אבל באמצע הנשיקה השניה עם שני ספיטפיריים כבטן ובראש שחרחר עזב אותה פעורת פה והלך לכיוון כיכר לונדון. היא צעקה משהו שרעש הים בלע אותו. הוא חיכה שתהיה בתו של נהג המכונות ותתבע אותו לדין. לכן מישש את הכיס הריק בו היה מחזיק קודם שיני זהב. אחרי-כך התיישב על סלע והביט בספסל שניצב לא רחוק ממנו. הספסל היה בוודאי נוח לישיבה מפני שבבוקר, כשהלך למשרד, ראה שהוא צבוע מחדש. הים היה פרוש מנגד. הבחורה צעקה עדיין, או שהצעקה היתה קודם ועתה רק הדה נשמע. הים היה נעול מחמת החשיכה. הירח זרה מעט אור אבל הוא היה דק וחרמשי ומכונות, שאולי התקלקלה, חנתה באורות מלאים והאירה את הקטע הלא נכון של הים ובעז רכז על הסלע, כשמאחוריו מלאים לבנים ובהקים באור החיזור של הירח, ראה בעיניים פקוחות נשרים בלתי קיימים עטים, מזנקים ושבים בהר, ואיש צועק, הם מתו, צריך להציל את השחור. בועז ישב שם נבעט, אפוף חרדה שלא ידע מה מקורה. הוא חשב על התינוק שיכול היה ללדת לו היה אשה שנושקה נשיקה אדישה על יד פילץ שצועקת משהו, אולי בועז ממזר נפל על הראש, אולי אף היתה זאת מינה, הלא פעם הכיר או לא הכיר את מינה ומה לו ולכל המינות האלו, הוא אמר לתינוק שבטש בתוכו, חכה מעט, עוד

ושלמה אמר, אני לא מחפש שום אריב, הולך לזיין עד אמצע השנה הבאה, בלי הפסק ולהפסיק רק בשביל לאכול ירקות טריים ונחלכה. המכונות קרבה והנהג כבר הבחין בבוזע, והחל לצפור. הצפירה היתה רסוקת טונים ושייכת לצופר די מקולקל לכן חש בוזע נדיבות כלפי הצפירה אבל לא היה מסוגל למוש ממקומו. המכונות קרבה עוד מעט ועצרה בחריקה. לאור הפנס נראתה כפרת משה רבינו גדולה. היה שם עוד אדם שהגיע מקיוסק שהיה חבוי מתחת לסככה עמוסה נשורת כבדה של עלים, אורו של הקיוסק היה מועם מחמת הצבע השחור שלא הוסר עם תום המלחמה, האדם שיצא מן הקיוסק החזיק בידו פינקס ועיפרון ורשם משהו. על שפתי האדם הסתמן חיוך שהביא עמו מתוך הקיוסק ולא היה שייך למה שהתרחש בחוץ. בועז הביט לסירוגין במכונות ובאדם. רצה למעוך את המכונות אבל הפנס בידו של האיש הזה הלהיב אותו במידת מה, כאילו כל מה שרצה לעשות מן הרגע בו ירד מירושלים וידע שנגמרו הקרבות היה לראות אדם עם פנס ועיפרון. הנהג יצא מן המכונות והחל לצעוק. קולו היה נמוך, עבה, והמלים יצאו מפיו משוכות מעט כאילו היה מסוגל להרהר אפילו בשעת כעס. האדם עם הפנס והעיפרון הפך מיד לעד. עמדת כאן באמצע הכביש אדוני הנפרעת לתנועה, ציין באדישות כעוסה. איש גם לא שאל אותו. אבל בועז שחם על המלים חשש לבזבז אותן הוא הרשה לשני האנשים להתדיין ביניהם. הניח את הקיטבג וחיכה. האדם עם הפנס והעיפרון אמר, אנשים כאלה צריך לדרוס, אז כבר לא יעמדו באמצע הרחוב ויעצרו את התנועה, והנהג אמר, אילו לא עצרתי היה מת והביט בבוזע שלא זע ממקומו לפני המכונות. המילה "מת" הדליקה כנהג שאמר אותה חשש סתום, והאדם עם הפנס והעיפרון נראה עכשיו לבוש כהידור מוגזם מדי, על אפו נראתה כבירור שריטה שאפשר לקבל בשעת עשיית אהבה עם לביאה או בצייד בלתי חוקי של מכונות גרר עירוניות, חשב בועז, ולא ידע אם הוא קשור בכלל לאנשים האלה, אם הוא בכלל מדבר את שפתם, אם הוא מבין מה הם אומרים ומדוע נעליו של האדם עם הפנס והעיפרון היו נטולי שרוכים. הם דיברו זה עם זה בעירוניות, אולי משום שהוא שתק. הפנס שבידו של האדם רעד, ונהג כבר רצה לנסוע ואז קרץ בועז, תפס בידיו החזקות הנראות עדינות כלי-כך את שני הראשים, החזיקם לרגע כשהם נדהמים, צימדם זה לזה, הרחיקם ראש מראש ואז הטיח את הראשים זה בזה. ברגע שנשמע הצליל המרסק של שתי הגולגולות נראתה מכונת המנסה לתמרן דרכה ושמאלה משם נראתה עגלה שעליה ישב עגלון כפוף גב והעגלה, בניגוד למכונות חלפה אט אט. הסוסה היתה זקנה ועייפה והעגלון זימזם שיר בידיש, הוא שר; היתה מלכה שכרתה היה נוצץ נוצץ, היתה מלכה שקברה היה נוצץ נוצץ. שני הראשים התרחקו כבר זה מזה, המכונות, שאורותיה עודם דלוקים כלאה את תמונת העגלה והמכונות השניה, ואחרי הרף דומם נעלמו העגלה והמכונות, הפנס נשר על הארץ ובעז נדלק במראה האורות הלוכדים מרחק, זרק במהירות את הקיטבג לתוך המכונות וכשהנהג צעק, מה אתה עושה אדוני, בקולו האיש המתנגן ראה בועז על פניו הכעה מעוכה של משהו שהצליח להדהים בחוסר הגיון אבל בוודאי בשיט תיות מסוימת. אני לוקח ממך את האוטו אמר בועז, מה שרציתי, היה לשכב על הכביש ולבקש סליחה מן הנעללים שלכם. אבל ידיו החלו להכות. קחמת זעם, הילדה נושרת ממרפסת, השלווה הזאת, מינה רוצה שיזכור אותה, הזעם המם בו, זעם שהוריד למינה טבעת, אני מצטער אמר, וכשדילג לתוך המכונות צעק: השם שלי בועז, אבל צריך לומר שמי בועז, התניע והחל לנהוג. הנהג הנדהם עמד שם ליד אדם עם פנס ועיפרון, פניו מעוכות מן המכה שקיבל, האיש עם הפנס חיפש את העיפרון שאולי נפל וכיווץ את זרועו שנחבטה ובעז נהג במהירות, ירד כמורד דיוניגוף לעבר הצריפים של נורדיה, ראה כמה אנשים מצטופפים ליד בית קפה שקול קריין חדשות בקע ממנו והמשיך הלאה. הוא עצר את המכונות ליד גדר פרוצה שכמה שיחים עדיין ביצבו מבין קרעיה ושלד של כרזל נראה מציד מתוך מה שהיה כנראה פעם מבנה יציב, החנה את המכונות, כיבה את האורות, נטל את הקיטבג והלך. הוא פסע לאורך רחוב ויכול היה להריח את דם הים. הריח היה מרגיע ודכי הגלים היה נעים והפגין ממירות ועיקשות.

כששכב במיטת שדה באוהל על שפת הים, במחנה הקטן שחיילים שחזרו ולא ידעו לאן ומדוע שהו בו, חשב שאינו זוכר מי היא מינה ובעצם הוא כן זוכר, אבל זה לא היה חשוב לו. ואז עלה בדעתו שמה הוא מחפה על מישהו. בבוקר חלף על פני בית מלון קטן שעל קירו היה תלוי שלט "לחיילים הנחה ורחצה חינם." הוא לא ידע מה חיסם ומה בהנחה ונכנס. הפקיד היה מנומנם ולמעלה בחדרים גנחו אנשים, שאת שמותיהם הכדורים אולי רשם פקיד הקבלה בפנס הגדול שידע ימים טובים יותר. בועז ביקש את החינם ומצא את עצמו בחדר רחצה שקירותיו מזוהמים ומראותיו שבורות. הוא ביקש מן האיש משחת שיניים. הפקיד היה עייף מידיי ומצד שישרב לו. בועז מרח משחת שיניים על עט נובע שהוציא מן הקיטבג וצחצח את שיניו. אחרי-כך הרטיב את פניו ואת שיערו ובאצבעותיו סך את שיערו לאחור והמראה השבור לא נתנה לו שום מושג מדויק איך הוא נראה. כשיצא אמר הפקיד משהו על מלחמה ותקווה ובעז שאל אותו אם הוא מעוניין לקנות שיני זהב של ערבים. הפקיד מישש את משחת השיניים שבועז החזיר לו ואמר, די, די, כל אחד עם הבדיחים האלה. בועז לא תיקן אותו אלא יצא, הטיח אגרוף בקיר וראה טיח לח מתפורר, ידו היתה לבנה מן המכה וצעד לאורך רחוב הירקון שהים נראה מבליח מבין בתיו. אשה תלתה בכסים לייבוש והוא רצה שהשמש תשרוף לה את הכגדים של הגברים שלה. כשהגיע למשרד ראה שלט: משרד לקביעת מצבם של חיילים שעזבו את היחידות שלהם שלא באשמתם. הוא עלה במדרגות מצחינות וראה חיילים עומדים בשורה. אחד מהם אמר, יש רומניה ברחוב שלוש, עשרה גרוש דפיקה. בועז חיכה בשקט ולעס מסתיק מדומיין. החיילים רצו מסתיק אבל הוא הראה להם פה בלי מסתיק. במשרד ישב קצין מטורק למשעי, לבוש במדים נאים ועיניו נצטעפו לבהלה שנתייפתה לחיון מתופקד כהלכה. בועז העריך את הסמכות הלאומית הזאת. ענה לשאלות של הקצין בשלווה שלף את הניירות והראה אותם לקצין. הקצין אמר לו, אה, היית גם שם, מגיע לך עוד, איפה הנשק, דיברו כמה דקות ונכנסה חיילת זעופת פנים שכתבה משהו על פתק קטן מנייר דק וורוד. אחרי שחתם רצה להבין עד לאן מגיעות השדיים הענקיות של החיילת אבל היא הפנתה את גבה ואמרה,

משה בן-שאול

אוכל מרק

אדם אוכל מרק. על לוח הפודמיקה
 נשקרים הגיגיו. רחב המקום
 וצר עליו. בהלכו משם
 וקבואו שמה.
 המלים אינן משתנות וקצה התקרה
 פוככי ספינות אחרים

נלככים פרוגי הלחם טביעת אצבעות היפי
 בקרום מתערבב בטבק.
 וזהו מחיר הנפש
 שם בשבתו בעצמו
 על שפתותיו לשונו שוכחת
 ידו במעט שבמעט

זה.

הדגש ממנו והלאה
 במרירות מתפזרת למחוז
 המרירות המפזרות

יד ענוגה

יד ענוגה היתה לה יד ענוגה
 על דפן הספסל מנחת
 היא פרק והיא תמונה
 שנתן לתרגם לגשם
 שאיננו רך

וכאשר נקטף הפרח
 היו עליו כמשל
 רוח נשכה בו פתע
 ולא קם לא נפל גבעולו

(זה שיר קטן על הפליה
 נחלה דוממת)

לרשום

התנועה כה קטנה לרשום אותה כך:
 תענוגות נחלמים, סליח-נעלו מוחקת
 צל. קו. מתחת לשלחן

בסבך הריסים נחבאת עין לא רואה
 נסגרת כפפתור בגולאת המצח.

הו הלילות המיתרים, בערת הקמח השמן

צורה לכנה, לרשום אותה
 כמכנה חולפת
 בזכוכית

מבפנים אל השחור הנוכמברי החולה,
 אל הערב הנצח ב"אלנבי סטריט"
 ישן? ישן?

אוליביה משחק את המלט, גיתה עדיף על שייקספיר הבחורה שאהב בלילה
 ונעלמה, אולי חלמתי את הדברים האלה, אבל הלא כל חיי אני חושב שאני חולם
 את החיים שלי ואחר-כך באים ההדים והם לא הדים של חלומות. הוא הלך עם
 הרשימה בכיסו. הוא עמד ברחוב וראה דירה בקומה שנייה. במרפסת תלו עצים
 וסוכך ענק כיסה אותה מפני השמש. עלה למעלה ודפק על הדלת. אשה פתחה לו
 את הדלת. היא הביטה בו וניסתה למחות כמה דמעות שנראו מבוששות כדש עיניה
 השמאלית. בועז אמר, אני בועז לחמתי עם גיזהני. האשה הכניסה אותו פנימה
 והגישה לו תה. הוא שתה וניסה לדבר, אבל לא יכול היה. היא אמרה, מה אתה
 מחפש כאן בועז? הוא לא ידע ולכן יצא משם. אחר-כך הלך לבית קפה וישב
 שלושה ימים וחיכה שאיזה הורים יגלו אותו שם. הוא קנה דף בריסטול ענק וכתב
 עליו באותיות גדולות: אני מכיר מתים! תלה את הבריסטול על העץ מול קפה
 כסית, בין מודעות על תערוכות וספרי שירה שהחלו כבר לצאת בקצב מסחרר.
 אבל רק איש אחד פנה אליו ושאל אם הוא הכיר את מנשקה אהרונוביץ ובעז
 אמר שלא הכיר אותו אנשים שהכירו אותו צחקו ומינה הופיעה עם אצבע קרועה
 ואמרה בועז נפל על הראש אבל לא העזה לקרוב אליו. הוא ישב שם ליד שולחן,
 לבדו עם עצמו, מלא חדווה חדשה שצצה בו, חיכה למסור עדויות ואמר, אני
 בריא ושלם אבל לא כל מי שנותר בחיים הוא גם טיפש. המלצרים הגישו לו בירה
 או קפה. הכסף אול והלך. והשוטר שניסה להוריד את הבריסטול מן העץ לא
 הצליח כי לחם על זכותו למסור עדות. אחרי שלושה ימים ישב עם אשה
 שלא הכיר וניסה להסביר לה איך נראתה האשה ששכב אתה בבית המלון. האשה
 שלא הכיר חשבה שבדודאי היתה זאת אהבה ולא הבינה אותו כלל אף כי דיברה
 על אהבה כאילו זאת מלחמה שמתים בה. הוא רצה לומר לה, זאת אי-אהבה
 מושלמת, אבל אני מחפש אותה. ורק בסוף החל לפסוע לעבר ביתו של מנחם
 חנקין. כאן כבר היתה בעייה, את מנחם הכיר היטב, אבל לא חיבב, הוא הגן על
 מנחם מפני האחרים אבל אחרי שמת אמרו שאולי כן היה בסדר. אחר-כך נמחק
 ה"אולי". הרחוב היה מוצף אור אבל בועז הלך בצל וכאשר נאלץ לחצות רחוב
 היה עושה זאת בדילוג. הוא האמין שימצא את הבחור שהיכה ושהוכה על ידו
 חבוק עם האשה שכמעט הצליח לאהוב כמלון אבל לא מצאם. חצרות בלעו את
 חיפם והטובים שניסו להראות אדישים. אנשים כבר החלו לצאת ולחפש תוכן
 חדש במדינה החרישה שלהם, שחילקה להם תלושים למזון והכריזה על צנע.
 כשהגיע לביתו של חנקין ראה אור עמום נאהב את שם הרחוב, הושע, על יד הים,
 בתים קטנים, עלובים, מטים לנפול, ונראה בעליל שפעם היו נאים יותר וחיגיגיים.
 הוא רצה לומר לחנקין ששלושה ימים ישב בכסית קפה וחיכה לו ומדוע לא בא,
 אבל הוא ראה דחליל של איש מייבש את עצמו למול עץ קקיון מת. חנקין נראה
 הולם את המיקום. לבושו היה כהה, מגבעתו בת עשור אחר, המוסיקה שנכעה
 ממנו היתה וואלס של ברווזים שחוטטים. כך נראה לו גם נוקם וגם מוכס, בעינים
 מלאות עורמה עצובה חיפשה המורה חנקין את בנו בגדר שחורלים כיסו אותה
 והיתה כבר עלובה ועזובה. עגלה קטנה של זבל עמדה שם, ריקה, חלודה, וקרפיפי
 הנמל נראו בוהקים מדיי באור השמש. התכלת העזה של השמים בלעה את שמץ
 המרחק בינו לבין הים. הבתים סוככו על עצמם בלבד. חנקין לא סוכך על
 שומדרכו. בועז עמד שם תקוע וחיכה וחנקין הביט בו ולא אמר דבר. אחרי קשעה
 נכנס חנקין הביתה, פתח מעט את לוחי התריס והציץ החוצה. בועז המשיך
 לעמוד. אחרי שעה קלה יצא החוצה והגיש לבעז כוס מים קרים. בועז לא שתה
 והחזיר את המים לחנקין. הוא ראה את מנחם משחק בגינה וחשב מה הייתי יכול
 לומר לו, חנקין לא יכול היה לזהות את פניו של בועז בגלל האור העז וראה
 סילוואטה המומה מהאור של הצהריים אחר-כך העז לשאול, הוא שאל, מי אתה?
 סתם, אמר בועז.
 סתם מה?
 סתם עומד כאן.

חנקין רצה לשאול, אבל כבר נתגנבה בו אותה ספקנות, אותה תחושה של אובדן
 שבין כה וכה לא יענו לו. הוא מלמל משהו ואמר, ואין לאדוני הצעיר שם?
 היה לי, אמר בועז ואז החל לחוס על כל החיים האלה כאן והלך משם. הוא לקח
 את הקיטבג מן האוהל, הלך רגלי לתחנה המרכזית ועלה לאוטובוס. היו לו כרטיסי
 חייל ונסע חנם. השחרור יתחיל מחר. חנקין חיכה כמה דקות ונכנס פנימה. הוא
 נעל את הדלת וניסה להזכר בפניו של הבחור אך לא יכול היה.
 והלא את הדברים האלה אני מספר אחרי השנים. והן חלפו. המורה חנקין יושב
 בחדר עבודתו. סביבו ארבעה קירות שהספרים לא רק ניצבים באצטבאותיהם אלא
 שוכבים זה על זה, דחוקים, רבוצים, נקרעים. האור מסתנן דרך לוחי תריס, גבעול
 יבש מואר לרגע על ידי קרן שמש. הגבעול תקוע בתוך אגרטל. האגרטל עומד על
 שולחנו של חנקין שחושב על בחור שלפני שנים עמד בחוץ והביט בו. מאז לא
 עצר כאן איש. על יד הבית הזה ברחוב הושע, פינת רחוב שער ציון, האבק
 מצטבר אל האצטבאות, הקונטרסים ניצבים זה ליד זה. מבוסס כדם מילים אני,
 חשב חנקין, ואשתו מכינה עתה מרק אפונה. בינו לבין אשתו חוצצת המפה
 הענקית של מלחמת העולם השנייה, היא נגמרה לפני חמש עשרה שנים, לפני
 עשרים. הוא כבר חדל לספור. נעוצים בה דגלונים, מנחם בנו היה מביא לו את
 הדגלונים שעשה בבית הספר. כך יכול היה או לנצח את הגרמנים, לבסס חזיתות
 חדשות, להלום באויב, לסגת נסיגות טקטיות כדי לייצב את קו החזית, להיכנס עם
 הצבא של בנות הברית לערים כנורמנדיה, למחוז שם את הדיוויזיות המפוארות
 שקודם מחץ על יד אל עלמין. חורבן איסטרטאגי על שפת הים. קירות מתקלפים.
 הבזו שלהם לסבל, חושב חנקין. הטבח שעשתה רוח הים בגינה, בקירות, בבית.
 חסיה הביא לו קפה ועוגיה. בועז כבר היה שוב והלך, השנים חלפו, הוא נזכר
 בבחור שעמד כאן לפני עשרים וחמש שנים, על השולחן מונחים הניירות, הוא
 כתב את מחקרו עלי, על היהודי האחרון, צפור יושבת על מטרה עזובה, מי
 הייתי אני בסיפור שאני מספר?
 ואז החלה לנשוב רוח והמורה חנקין אמר לאשתו, הם לא יבינו חסיה מאשה, הם
 לא יבינו, יש כאן מערכת מעוררת של גורלות, הנה... אבל היא לא
 רצתה לקרוא.